

nem tudó ember valóban nem igényli, hogy saját nyelvén tájékoztassák, a saját nyelvén szóljanak hozzá. Persze kérdés, hogy az ilyen emberek bármelyik nyelven is meg tudják magukat értetni. A másik dolog, ami feltárhatja az ilyen viszonyulás hátterét, a fordítások minősége. Amikor szakavatatlan, ügyetlen a fordítás, egyben érthetetlen is. Márpedig az érthető információk hiányában lehetlenné válik a döntéshozatal is. Ezek a már tudatosított felismerések is azt bizonyítják, hogy a nyelvi egyenrangúság továbbfejlesztését csakis a minőségi tényezők fokozásával érhetjük el.

FEHÉR István

KIEGYENSÚLYOZATLAN

SZÍNIVONAL A FEST-EN. Eléggé egybehangzó ezúttal a kritika véleménye az idei belgrádi nemzetközi filmfesztiválról. Szinte kivétel nélkül váltakozónak ítélte meg színvonalát, kiemelve, hogy a komolyabb válogatás hiányában illuzórikus is lett volna többet várni tőle. Tény viszont az is, hogy a harmincöt ország majd száz produkciója lehetővé tette a betekintést mindazokba a törekvésekbe, amelyek a film terén megmutatkoznak. A FEST tehát mintegy keresztmetszetében mutatta fel a világ filmművészetének jelenét. A sok jó, közepes vagy éppenséggel jelentéktelen produkció sokaságában — mint Ládi István is írja — tájékozódni sem volt egyszerű. Az értékrend kezd felborulni, a jó és rossz fogalma annyira viszonylagossá válik, hogy mind nehezebb eligazodni.

Bár közös nevezőre aligha lehet hozni a FEST filmjeit, mégis megfigyelhető volt több jelenség. Többek között, hogy a legújabb alkotások az ember szemszögéből vizsgálják a problémákat, az ember kizárólag önmagát keresi az elidegenültség útvesz-

tőin, s mindinkább uralkodóvá lesz filmeinkben a feminista gondolat. Az idén például tizenhárom film szólt a nőkről. Ezek közül Ingmar Bergman *Őszi szonátája* és Paul Mazursky *Egy szabad asszonya* emelkedett ki. A fesztiváli filmek közül a legtöbb pozitív kritikát Andrzej Wajda *Márványembere*, Robert Altman *Esküvője*, Ermanno Olmi *A facipő fája* és Marco Ferreri *Szia, majom* című alkotása kapta. Még ezek a művek sem törtetlen ívűek, csupán a valóban jó részletek teszik nagyra őket. A fesztiváli produkciók egyik sajátossága volt egyébként, hogy a rendezők apró, többnyire jelentéktelennek tűnő történetek vázára olyan részleteket építettek, amelyek által a cselekmény elvesztette eredeti banalitását. Ezúttal ezek az apró vagy nagyobb töredékek indokolták a FEST-et.

MILIVOJ NIKOLAJEVIĆ FESTŐ A MATICA SRPSKA ELNÖKE. Február utolsó napján közgyűlést tartott a több mint százötven éves művelődési intézmény, a Matica srpska. Az igazgató bizottsági jelentés nyomán az elmúlt öt év tevékenységét mérték föl: a tudományos szakosztályok, a kiadó, folyóirat-szerkesztőség, a képtár és a könyvtár munkáját. Az említett időszakban a Matica 180 tudományos és irodalmi kiadványt jelentetett meg, munkatársainak köre pedig 1800-ra emelkedett, elkészült a *Szerbhorvát Irodalmi Nagyszótár*, beindult a *Jugoszláv Írók Lexikona* és nyomdakész lett a biográfiai lexikon kézirat. Ezenfelül több mint hatszáz tudományos értekezést is közöltek. A közgyűlés pozitívan értékelte az elmúlt választási időszakban kifejtett munkát, majd pedig tisztújítást tartott. A Matica új elnökévé Milivoj Nikolajević festőművészt választották, az alelnöki tisztséget a következő négy évben

Radivoj Milin akadémikus és Vasko Popa költő tölti be. A Matica új titkára Dušan Popov publicista lett.

AZ ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ SZARAJEVÓBAN — VAJDASÁGI ELŐADÁS NÉLKÜL A STERIJA JÁTEKOK. Elkészült az ország két leg-rangosabb színházi rendezvényének, a március végén kezdődő kis- és kísérleti előadások szarajevói fesztiváljának és az egy hónappal később Újvidéken nyitó Sterija Játékoknak a műsornaptára. A szemléken Vajdaságot ezúttal mindössze egy előadás képviseli, az Újvidéki Színház Csehov Három nővére, amelyet vendég rendező, a kolozsvári Harag György állított színpadra. Az, hogy a benevezett tucatszámú tartományi előadásból mindössze egy verekedte magát a fesztiváli műsorokba, színházainknak, ha még lépésvesztését nem is, mindenestre bizonyos lemaradását jelenti. Az utóbbi években ugyanis szinte mindig csak egy vagy legfeljebb két előadás sikerült fesztiválra érdemesnek. Még az is gyenge vigasz, hogy amelyek eljutottak, nem egy esetben voltak a szemle legjobb darabjai. Két évvel ezelőtt zombori előadás nyerte a Sterija Játékok fődíját, 1974-ben és 1975-ben pedig újvidéki színészek vittek el a szarajevói szemle alakításért járó díját. Romhányi Ibi Dürrenmatt Play Strindbergjének Alice-jaként nyerte el a színészi díjat, Fejes György pedig Weiss Mockinpott úr...-jának címszerepében nyújtott alakításával. Az idei fesztiválra az újvidéki társulat mellett még tizenegy előadást hívtak meg. A résztvevő darabok a következők: Dušan Jovanović: *Szkoopje felszabandítása* (szkopjei Drámai Színház), Velimir Stojanović: *Nem ember, aki meg nem hal* (sarajevói Kamaraszínház), Bertold Brecht: *Kispolgári nász* (varazdini August Cesarec Színház), Vito-

mil Zupan: *Jegyzetek a rendszerről* (ljubljanai Glej Színház), Vitomil Zupan: *Fehér rakéták...* (priština Nemzeti Színház), Edward Albee: *Mese az állatkertről* (sarajevói egyetemista társulat), Ireneus Iredyski: *Isten veled, Júdás* (a belgrádi Egyetemi Város társulata), Ivo Andrić: *Jellek az út mentén* (belgrádi Nemzeti Színház Körszínháza), Charles és Merili Lamb: *Shakespeare-mesék* (szkopjei Drámai Színház), Dubravka Jelačić-Bužinski: *Az árnyék ura* (zágrábi ITD Színház) és Alija Isaković: *Generalium* (zenicai Nemzeti Színház), A válogatással kapcsolatos érdekesség, hogy Slobodan Miletić vajdasági szelektor a zomboriak Vojcek című előadását ajánlotta a fesztiválra, de Miroslav Jančić, a fesztivál művészeti igazgatója és főszelektora más véleményen volt, s így került el a fennállásának mindössze hatodik évébe lépő Újvidéki Színház immár harmadszor erre a rendezvényre. Ugyancsak az érdekességek közé tartozik, hogy a két szemlén összesen három változatban kerül közönség elé Dušan Jovanović Szkoopje felszabandítása című drámája. A boszniai fővárosban a szkopjeiak a Szlobodan Unkovszki rendezte előadást mutatják be, míg Újvidéken egy zágrábi, még csak nem is állandó jellegű, hanem alkalmi színtársulat előadásában és Ljubiša Ristić rendezésében, valamint Lyubisa Georgijevszki elképzelései nyomán a ljubljanai Nemzeti Színház vendégjátékában. Ha netán ez a darab nyerné a szarajevói fesztivált, akkor a Sterija Játékok mind a három változatot láthatnák. Erre megvan minden lehetőség, hiszen ezt a darabot a kísérleti színházak fesztiváljának esélyesei közé sorolják. A hazai szövegekre készült előadások szemléjére a már említett két produkción kívül Vladimir Stamenković igazgató még a következőket hívta

meg: Ivan Cankar: *Betajnova királya* (a ljubljana Mesno gledališče előadásában), Slobodan Štajner: *Kamov halálrajza* (zágrábi Horvát Nemzeti Színház), Radoslav Pavlović: *Kortárs* (Pod razno neví belgrádi társulat), Krleža: *Legenda* (zenicai Nemzeti Színház) és Zsivko Csingo: *Kenguru-ugrás* (szkopjei Macedón Nemzeti Színház).

KIOSZTOTTÁK A MÜVELŐDÉS SZIKRÁI-DÍJAKAT. Ugyancsak február 28-án, szerény ünnepség keretében, Deák Ferenc a Vajdasági Közművelődési Közösség elnöke kiosztotta a művelődés terén kifejtett munkáért járó, Művelődés Szikrái elnevezésű évi díjakat. A múlt évi tevékenységért elismerésben részesült Andruskó Károly képzőművész, Jelisaveta Moravek könyvtáros, Milutin Stanišić filmrendező és Živan Janković művelődésügyi dolgozó, valamint a sziváci, a dolovai és selençai művelődési otthon, az újvidéki Ifjúsági Színház, a ridicai helyi közművelődési közösség és a Verseci Íróközösség.

SZÉKELYTELEPEINK NYELV-ATLASZA. Vajdaság, pontosabban Bánát déli csücskében három kisebb nyelvszigeten székely eredetű magyar nemzetiség él. E három mintegy hétezer lelket számláló falu — Hertelend (Vojlovica), Székelykeve (Skorenovac) és Sándoregyháza (Ivanovo) — lakossága, bár még 1883-ban települt Bukovinából, máig jól őrzi az egykori al-csíki ősök dialektusát. Nyelvük ma is számos jelenségében régebbi nyelvállapotokat tükröz, mert az elszigetelődés révén kevesebb változáson ment keresztül, mint a csíki székelyek nyelve. A nyelvészek számára ma már ezért izgalmas feladat e jórészt konzerválódott nyelv vizsgálata. Az újvidéki Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások

Intézetében dr. Penavin Olga és dr. Matijevics Lajos már hosszú ideje foglalkozik e vidék nyelvjárásának vizsgálatával, s a gyűjtőmunka eredményeként látott nemrégiben napvilágot *A jugoszláviai székelytelepek nyelvatlasza* c. kiadvány. Az atlaszt a három székelytelep nyelvéről írt tanulmány vezeti be, majd a kutatók több mint 250 térképlepon mutatják be elsősorban a szóképzéssel kapcsolatos jelenségeket. Az atlasz a nyelvjárásukban tapasztalható lexikális jelenségeket és különbözőségeket is feltérképezi. Molnár Csikós László nyelvész a *Gondolatban* közölt méltatásában a kötet anyagáról szólva megállapítja, hogy a kutatók számos jelenségre hívták fel a figyelmet. Többek között látott arra, hogy e falvak lakosságának nyelvében viszonylag sok a zárt magánhangzó, hangrendszerüket a kettőshangzók megléte jellemzi, megőrizték a régi csángó hangokat, a lágyan ejtett cs-t, s-t, zs-t és z-t. Az itteni székelyek nyelve bővelkedik táj- és jövevényszavakban, elsősorban a román- a szerb, majd a német, a bolgár és a szlovák nyelvből eredő jövevényszavak figyelhetők meg. A kutatások azt bizonyítják, miszerint az itteni székelyek nyelvjárásának különleges alaktani sajátossága is van, mint pl. a családi helyhatározó ragok, az elbeszélő és összetett múlt idő, az ikes igeragozás, a kicsinyítő képzők rendkívüli megterheltsége stb. A nyelvatlasz elsősorban az ember környezetével, a foglalkozásokkal, az állatokkal és növényekkel, valamint a családdal és rokonsággal kapcsolatos szavakkal foglalkozik.

STOJAN TRUMIĆ ÚJVIDÉKI TÁRLATA. Négy évtizedes festői munkásságot ölel fel Stojan Trumić festőművész februárban megnyílt újvidéki tárlata. Érthető érdeklődés

nyilvánul meg a kiállítás iránt, hiszen, mint a pályatárs Ács József is írja, Stojan Trumić az a festő, aki Vajdaság művészetének változatosságát és állandóságát egyaránt érzékelteti. „Kezdetben — olvassuk Ács személyes hangú méltatásában — (az új technológia, a társadalmi élet új eszmei hatása alatt) a modern művészetek mellé álltunk mindannyian. A haladást, művészeti és esztétikai kérdésekben inkább a külső hatásokban láttuk, és ami másnak tetszett, azt nem ritkán a fejlődés akadályozójának minősítettük. Rendszerint a korszerű technológia és az ügyes kivitelezés által kívántunk érvényesülni. Trumić művészete sajátos jelenség. A természetelvűség művészetét ápolja Tájak, falusi utcák, falureszletek, a szérűk, a kazlak, a változó ég; az arcképek — parasztok, pásztorok vagy kondások elementáris valóságukban jelennek meg képein. A megjelenítés módja pedig epikus és drámai is egyben. Nála a növények, a fák, a föld, az ég zöld, sárga, kék, lila és fekete színei elsődleges hatásúak. (...) Talán nem tévedünk, ha Trumićot az expresszionisták közé soroljuk, a színek és a forma felszabadítása, a naturalisztikus-impreszionisztikus természetelvűség konvenciói alóli felszabadultsága teszi többek között azzá. Céljához a forma és a szín egyszerűsége által jut el. Nem szakad el azonban a látványtól sem. Trumić az a festő, aki a dolgokra akar hatni és változtatni kívánja a világot.”

NYELVMŰVELŐ VERSENY ISKOLÁKBAN ÉS AZ EGYETEMEN. Több mint negyvenezer résztvevő bevezetését várja a *Jó Pajtás* szerkesztőségé hagyományos nyelvűművelő versenyére, amelyet ezúttal a versmondásnak szentelnek. A szavalóverseny alapjául a *Híd* múlt év októberi szá-

mában közölt gyermekversek szolgálnak. A harminchárom költő több mint száz költeménye azóta kötetben is megjelent, sőt 26 000-res példányszámával a jugoszláviai magyar könyvkiadás legnagyobb tirázsú könyve. A *Messzike* verskötet huszonöt színes gyermekrajtot is tartalmaz.

A *Jó Pajtás* nyelvűművelő versenye márciusban indul és május végén zárul. Nyelvűművelő versenyt hirdetett a szabadkai pedagógiai Akadémia is. A Jugoszláviai Magyar Nyelvűművelő Egyesület szabadkai szervezetével közösen a Szép szó művészete címmel indítanak vetélkedőt az akadémia középiskolásai és főiskolásai körében. A tanulók eredeti prózai, illetve verses szöveggel nevezhetnek be a versenyre.

KARMESTERAVÁJTAS A SZABADKAI FILHARMÓNIABAN. Huszár Elvira személyében karmestert kapott a szabadkai filharmónia. A február 21-i fellépésen már ő vezényelte a zenekart. A fiatal karmester Szabadkán végzett zeneiskolát, majd Budapesten karvezetést tanult, s ennek elvégzése után vállalta a filharmónia vezetését. Huszár Elvira a szólóénekszakot is elvégezte. Jelenlegi munkája mellett zeneelmélettel is foglalkozik. Mint az avató előtt nyilatkozta, készülő értekezésében a Kodály-módszer jugoszláviai alkalmazását kutatja, amelynek lényege, hogy a népzene képezze a zenei anyanyelv elsajátításának alapját, s népzenei anyagot építsenek be a zenei nevelés rendszerébe.

ROMÁN ÉS RUSZIN NYELVŰ KIADVÁNYOK. Februári számunkban az újvidéki szlovák kiadó, az Obzor múlt évi kiadványait ismertettük, ezúttal pedig a jugoszláviai román és ruszin kiadványokról számolhatunk be. A román nyelvű könyvkiadó az elmúlt évben hat

könyvet jelentetett meg. Legjelentősebb vállalkozása Ion Balan, a két évvel ezelőtt elhunyt író és irodalomszervező válogatott műveinek kiadása volt. Az egyik kötet verseit, a másik pedig prózai munkáit gyűjtötte össze. Három verskötet és egy regény jelent még meg. Slavco Almáján *Liman III* című verseskötetében az urbánus költészettel próbálkozott, s kísérlete az eddigi méltatások szerint több mint sikerrel járt. „Új hangot, frisséget hozott költészetével” — nyilatkozta ezekről a versekről Florica Ștefan. Verseket publikált az elmúlt évben Simion Draguta és Ileana Ursu. Draguța kötetének címe *Guziul din inima* (Bírs a szívben), Ursu-é pedig *Gradina de cuvinte* (Szavak kertje). A több éves várakozás után született regény szerzője Miu Mardineanu, kötetének címe pedig: *Fata cu ochi mirafi* (A szomorú tekintetű lány).

Ugyancsak hat címszó képviseli a ruszin irodalmat, s két legjelentősebb műnek a kiadó múlt évi irodalmi pályázatának díjnyertes kötetét tartják. Gyura Papharhaji *Trovács sznob* (Álmok megrontója) verseskötetét és Nikola Szkubán *Dobri toti dzeci* (Ezek a jó gyerekek) című gyermekelbeszéléseket tartalmazó kötetét. A múlt évi ruszin kiadványok — Papharhaji verseskötetén kívül — mind az ifjúsági és gyermekirodalom kategóriájába tartozó alkotások. Eugen M. Kocsis például két ifjúsági regényt közölt *Briga* (Gond) és *Petro Andrei-kov* címmel. Prózát tartalmazó kötetet közölt Kszenija Mucsaji *Hvizdocseki hodza po zsemi* (Földön sétáló csillagok) címmel, gyermekverseket pedig Amalija Baloh-Gerlah, *Nemi csász* (Néma órák) címmel. Irodalmi anyagot tartalmaz még az 1979. évi román és ruszin nyelvű *Népnaptár* is.